

דין התראה לפי שיטת הרמב"ם

אברהם גארדימער

תניא ר' יוסי בר יהודה אומר חבר אינו צריך התראה לפי שלא ניתנה התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד. (סנהדרין ח:): ע"י ברמב"ם (הל' סנהדרין יב:ב): אחד תלמיד חכם ואחד עם הארץ צריך התראה שלא ניתנה התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד שמא שוגג הוא. ע"כ.

הנה פשטות לש' הרמב"ם היא כנגד הגמ', שהרי אמר ר' יוסי בר יהודה שחבר א"צ התראה לפי שלא ניתנה התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד, והרמב"ם כתב איפכא. ע"י במפרשי הרמב"ם, שביארו שהרמב"ם פסק כרבנן (דפליגי עלי' דר' יוסי בר יהודה - סנה' ח:), והמדובר כאן ברמב"ם הוא ענין של זיהוי דין חפצא וכדומה, כמו תבואה זו היא טבל, בשר זה הוא חלב, דבר זה הוא טמא, היום הוא שבת, וכד', שאפשר שאפילו תלמיד חכם אינו מכיר את דינו או זיהויו אא"כ מתרין אותו, ופירשו שבענין מעשי עבירה, אם מותר לעשות משהו, לעולם ס"ל להרמב"ם שאין תלמיד חכם צריך התראה.

מיהו, יש להקשות מהמשך לש' הרמב"ם (שם): וכיצד מתרין בו. אומרין לו פרוש או אל תעשה שזו עבירה היא וחייב אתה עליה מיתת בית דין או מלקות. ע"כ. הנה לפי פשטות לשון הרמב"ם צריכין להתרות ת"ח אפי' על מעשה עבירה, ולא רק על זיהוי חפצא וכד'.

ואפשר להסביר את שי' הרמב"ם בדרך אחרת. ודאי פסק הרמב"ם כרבנן, שהרי הובאו דברי ר' יוסי בר יהודה להלן במסכתין (מא., עב:) ובמכות (ו., ט:): כשיטת מ"ד דלא קיימא לן כוותיה. אולם נ"ל דקיימא לי' להרמב"ם דגם ר' יוסי ב"י וגם רבנן ס"ל שלא ניתנה התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד, ודרבנן בעו התראה אפי' על מעשי עבירה ולא רק על זיהוי דין חפצא וכד', כפשטות לש' הרמב"ם, ודפליגי רבנן עלי' דר' יוסי בר יהודה בפ"י עצם דינא דלא ניתנה התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד. ר' יוסי ב"י ס"ל כפשטותה, וע"כ חבר א"צ התראה, שהרי יודע הוא כבר את הדין. מיהו, ס"ל לרבנן דדין של לא ניתנה התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד היינו דהתראה קובעת על המעשה דין מזיד. כלו', אין התראה גילוי של גמירת דעת לעבור (דהיינו הזדה), אלא הריהי דין במעשה עצמו, דנתהווה המעשה למעשה של מזיד ע"י התראה, שכן נקבע דינו ע"י התראה לדין מזיד. ע"כ אפי' חבר צריך התראה, מפני שלא חל דין מזיד בשום מעשה עבירה בלי התראה.

איתא לקמן בסנה' (מ:): תנו רבנן מכירים אותם אותו נכרי הרג ישראל הרג התריתם בו קיבל עליו התראה התיר עצמו למיתה המית תוך כדי דיבור; ע"כ. פי' רש"י שם, ד"ה המית תוך כדי דיבור: כדי שאילת שלום שאם שהה לאחר התראה יותר מכדי דיבור איכא למימר שכבר שכח התראה. עכ"ל. מיהו, לא משמע כהכי ברמב"ם (הל' סנה' יב:ב): וצריך שיעבור ויעשה תכף להתראה בתוך כדי דיבור אבל אחר כדי דיבור צריך התראה אחרת. ע"כ. הנה לא הזכירה הגמ' את סיבת רש"י של שכחת התראה ואין זו פשטות דברי הגמ', ולהכי ליכא לאסוקי דס"ל להרמב"ם כפי' זה, שהרי לא כתבו; ונ' דהרמב"ם ס"ל שצריך לעבור תכ"ד של התראה מטעמא אחרינא.

ונ"ל דס"ל לרש"י דהתראה הויא דין של גמירת דעת, דאין המותרת חייב אא"כ וודאי עבר בדעת שלמה של הזדה, וע"כ צריך התראה תוך כדי דיבור של העבירה, בעוד שיש בודאי דעת שלמה של הזדה. מיהו,

כיון דס"ל להרמב"ם דהתראה הויא דין בעצם מעשה העבירה, דהיינו דהתראה קובעת בה דין הזדה, שפיר אינו חייב אא"כ עבר תוך כ"ד של התראה, שהרי צריכה התראה להשתייך לעצם מעשה העבירה ולהיות כחלק ממנה, וזה אי אפשר אם העבירה נפרדת מן ההתראה.

עי' במכות (ו:): אמר רבא מתרה שאמרו אפילו מפי עצמו. ע"כ. וע"ע ברש"י (ד"ה מפי עצמו): **ההרוג עצמו** התרה בו. אולם עי' ברמב"ם (הל' סנה' יב:ב) שכתב **שהנידון** (הרוצח) התרה בעצמו; וזוהי פשטות לש' הגמ' שם.

ונ"ל דפליגי רש"י והרמב"ם הכא כפי פלוגתתייהו דנתב' לעיל. רש"י ס"ל דהתראה בעי למהווי **הודעה**, דהיינו מפי אחר, דומיא לאיום העדים, המהווה גמירת דעת להשומע ומקבל. מיהו, כיון דס"ל להרמב"ם דיסוד התראה היינו קביעת דין הזדה במעשה העבירה, ע"כ לא איכפת לן מיהו המתרה, אפי' עצמו.